

Osoby bezrobotne po 50 roku życia na rynku pracy w województwie wielkopolskim

Badanie osób bezrobotnych po 50 roku życia realizowane za
pośrednictwem powiatowych urzędów pracy województwa
wielkopolskiego

Osoby powyżej 50 roku życia znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Na ich trudną sytuację na rynku nakłada się szereg czynników. Niezależnie od branży, w zakładach pracy zachodzą zmiany technologiczne i organizacyjne do których trudno jest im się dostosować. W porównaniu z osobami młodymi mniejsza znajomość nowoczesnych technologii może stanowić znaczącą barierę w efektywnym funkcjonowaniu na rynku pracy osób powyżej 50 roku życia. Z kolei po stronie pracodawców najczęściej dominują bariery mentalne. Ich opinie na temat osób 50+, często swoje źródła mają w stereotypach i przedstawiają starszych jako osoby, które: niechętnie się doksztalcają, mają trudności w uczeniu się nowych technologii, są słabsi fizycznie i więcej chorują.¹

Dzięki programom wspierającym samozatrudnienie i przedsiębiorczość, na rynku pracy pojawia się coraz więcej firm, którymi zarządzają młode osoby. Staż pracy i doświadczenie często też przestają być warunkiem wymaganym w obejmowaniu stanowisk kierowniczych. Młoda kadra zarządzająca może być szczególnie podatna na funkcjonujące stereotypy i odczuwać dyskomfort w kierowaniu osobami znacznie od siebie starszymi. Skłonni są oni budować młode zespoły pracowników, których doświadczenie i wiedza zawodowa nie stanowi zagrożenia. W obliczu restrukturyzacji przedsiębiorstw często wiążących się ze zwolnieniami, osoby powyżej 50 roku życia mogą być mniej konkurencyjne wobec młodych. Potencjał pracownika 50+ w postaci wiedzy i doświadczenia zawodowego, przywiązania do pracodawcy oraz zaangażowania zostaje często pomijany. Osoby starsze są mniej skłonne do zmiany zatrudnienia, wykazują większą potrzebę bezpieczeństwa, a co za tym idzie niejednokrotnie mogą być bardziej przywiązani do firmy.

Ustawodawca zwraca uwagę na trudną sytuację 50+ na rynku pracy, dlatego też określa osoby powyżej 50 roku życia jako grupę znajdującą się szczególnej sytuacji na rynku pracy. Głównym założeniem jest pomoc tym osobom w odnalezieniu się na rynku pracy. W celu zwiększenia aktywności zawodowej osób 50+ prowadzone są działania na różnych płaszczyznach, zarówno edukacyjne, finansowe, jak i prawne. Osobom powyżej 50 roku życia przysługują pewne przywileje takie jak:

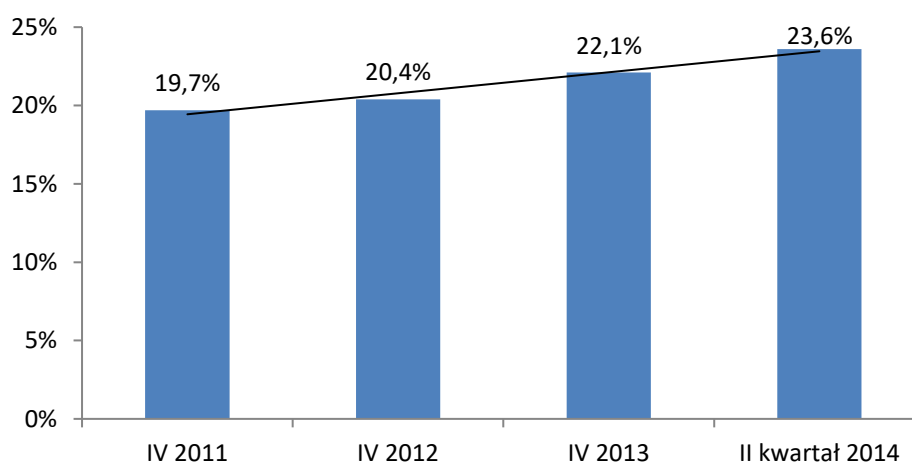
¹ „Projekt <Pracuję – rozwijam kompetencje. \Innowacyjny model wsparcia dla pracowników 50+>. Zbiorczy raport z badań”, PBS DGA sp. z o.o., Sopot 2011, http://www.50pluspomorze.pl/repository/files/Raport_innowacyjny_50pluspomorze.pdf [dostęp 22 październik 2014 rok]

- pierwszeństwo w skierowaniu do udziału w programach specjalnych,
- dofinansowanie wynagrodzenia przez okres 12 miesięcy, pod warunkiem, że nie ukończyli 60 roku życia,
- pracodawcy zatrudniający ich nie opłacają składek na Fundusz Pracy przez okres 12 miesięcy.

Publiczne służby zatrudnienia oferują szereg usług mających wspomóc osoby 50+ na rynku pracy. Odbywa się to poprzez różne formy aktywizacji jak: staże, szkolenia czy dofinansowania do rozpoczęcia własnej działalności. Niezwykle istotnym działaniem pośrednim wspomagającym bezrobotnych 50+ jest monitoring prowadzonych działań i ogólnej sytuacji bezrobotnych na rynku pracy. W tym celu prowadzone są comiesięczne statystyki i okresowe badania. W niniejszym opracowaniu zaprezentowane zostaną wyniki badań przeprowadzonych w ramach projektu systemowego WOPR II w okresie styczeń-czerwiec 2014 we wszystkich powiatowych urzędach pracy w Wielkopolsce.

W Polsce w II kwartale 2014 udział osób powyżej 50 roku życia w ogóle bezrobotnych wyniósł 25,5%, czyli o 1,2% więcej niż przed półroczem i o 2,7% więcej niż miało to miejsce pod koniec roku 2012 (22,8%). Dane dla Wielkopolski wypadają trochę lepiej, gdyż na koniec czerwca 2014 r. zarejestrowanych było około 29 tys. osób powyżej 50 roku życia i stanowili oni 23,6% ogółu bezrobotnych. Odnotowywano jednak większy wzrost kategorii 50+ w ogóle bezrobotnych. W porównaniu do stanu na koniec 2013 roku udział bezrobotnych 50+ wzrósł o 1,5% (z 22,1%), a od końca roku 2012 o 3,2% (z 20,4%).

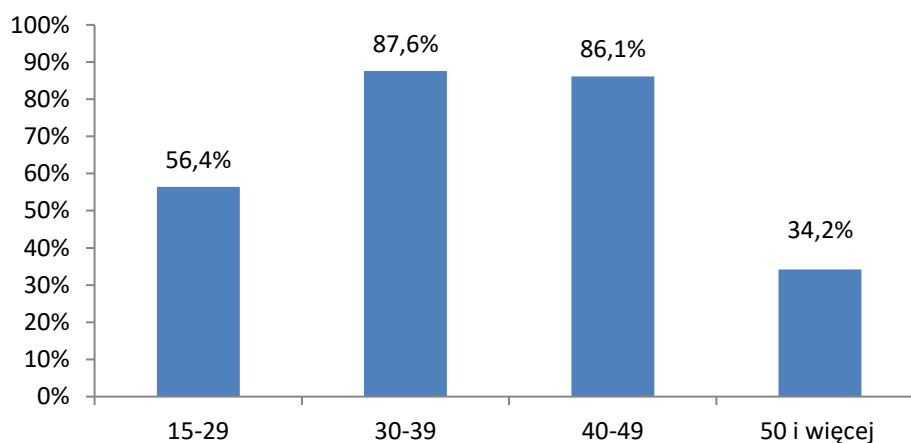
Wykres 1 Udział bezrobotnych 50+ w ogóle bezrobotnych w Wielkopolsce IV 2011-II kwartał 2014

Źródło: Opracowanie własne WUP w Poznaniu na podstawie danych z Biuletynu Informacyjnego WUP

Wskaźniki zatrudnienia BAEL osób powyżej 50 roku życia od czterech lat są niemalże niezmiennie i utrzymują się w Wielkopolsce na poziomie 32% (+/-1 %), a na koniec 2013 r. było to 32,1%. Według statystyk BAEL w Wielkopolsce 34,2% osób powyżej 50 roku życia jest aktywna zawodowo, w tym 93,8% aktywnych zawodowo pracujących i 6,2% zarejestrowanych jako bezrobotni. Na koniec 2013 roku odnotowano 683 tys. osób powyżej 50 roku życia biernych zawodowo (65,8%), tak wysoki odsetek wiąże się z pobieraniem świadczeń emerytalnych i rentowych. Porównując aktywność zawodową w stosunku do pozostałych grup wiekowych osoby powyżej 50 roku życia są grupą wiekową o najniższej aktywności.

Wykres 2 Aktywność zawodowa wg. BAEL ze względu na wiek - Wielkopolska 2013

Źródło: Opracowanie własne WUP w Poznaniu na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Jak wynika z danych pozyskanych z wielkopolskich urzędach pracy na koniec czerwca 2014 roku ponad 6 tys. bezrobotnych powyżej 50 roku życia zostało zwolnionych z przyczyn pracodawcy. Natomiast w pierwszym półroczu 2014 roku napłynęło do powiatowych urzędów w Wielkopolsce pracy ponad 2,2 tys. bezrobotnych powyżej 50 roku życia. Do zadań służb zatrudnienia należy pomoc tym osobom w odnalezieniu się na współczesnym rynku pracy.

Spośród wszystkich zarejestrowanych powyżej 50 roku życia 3 417 bezrobotnych podjęło którąś z form aktywizacji zawodowej. Stanowili oni 16,5% ogółu zaktywizowanych, z czego 41% to były kobiety. Osoby 50+ w okresie od stycznia do czerwca 2014 najliczniej brały udział w następujących formach aktywizacji:

- staże 1361 osób
- szkolenia 574 osób

- prace społecznie użyteczne 541 osób

Natomiast największą część odbiorców poszczególnych form aktywizacji wśród wszystkich korzystających osoby 50+ stanowiły w robotach publicznych (58,2% skierowanych) i pracach użytecznych społecznie (39,6% skierowanych). Odsetek osób starszych wśród tych, które uzyskały środki na rozpoczęcie działalności, wynosił jedynie 8%, wśród tych dla, których utworzono nowe miejsca pracy - 9%. Żaden z bezrobotnych powyżej 50 roku życia nie korzystał z przygotowania zawodowego dorosłych (Patrz Tabela 2).

Największy udział w oferowanych formach aktywności bezrobotnych powyżej 50 roku życia na tle innych grup wiekowych odnotowano w powiecie pilskim (28% wszystkich odbiorców) i czarnkowsko-trzcianeckim (26%). Najniższą aktywność omawianej grupy można było zaobserwować w powiecie wągrowieckim (8%) i grodziskim (9%).

Analiza efektywności zatrudnieniowej poszczególnych form aktywizacji przeprowadzona w 2013 w Wielkopolsce wśród osób powyżej 50 roku życia wykazuje zróżnicowaną skuteczność poszczególnych form. Do najbardziej efektywnych zaliczyć można:

- prace interwencyjne 82,8%,
- staże 73,9%,
- roboty publiczne 66,2%.

Najniższy wskaźnik efektywności uzyskują pracę użyteczną społecznie (16,6%), których odbiorcami są aż w 40% osoby powyżej 50 roku życia. Wskaźniki efektywności zatrudnienia poszczególnych form aktywizacji osób powyżej 50 roku życia oraz bezrobotnych ogółem nie różnią się w szczególnie znaczący sposób, różnice oscylują w granicach 0,4%-5,4%. Jedyną formą aktywności, która różni się w sposób znaczący to szkolenia. Wśród osób powyżej 50 roku życia efektywność zatrudnieniowa wynosi 38,6%, czyli o 14,3% mniej niż w przypadku ogółu zatrudnionych (52,9%).

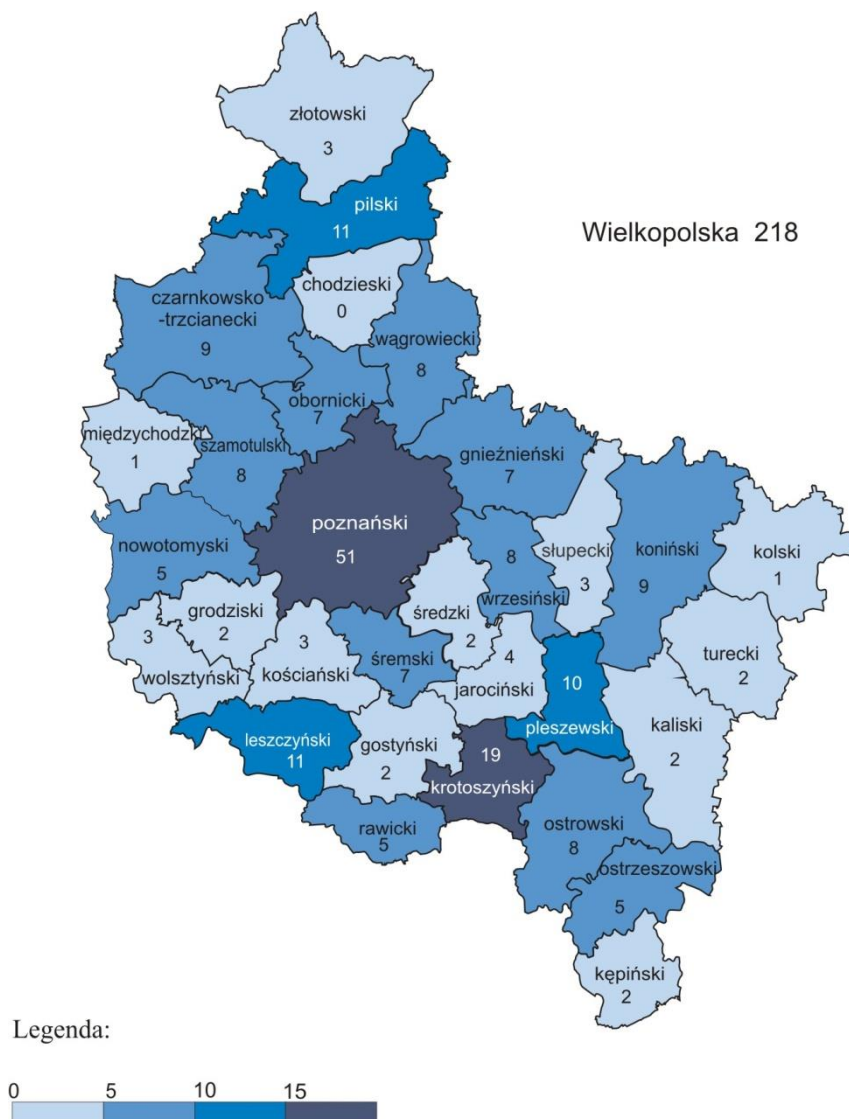
Szkolenia są najpopularniejszą formą aktywności, którą oferują powiatowe urzędy pracy. W przeciągu półrocza wzięło w nich udział 3 276 osób w tym 17,5% osób powyżej 50 roku życia. Ich głównym założeniem jest nabycie przez uczestnika kwalifikacji, ich uzupełnienie bądź też całkowite przekwalifikowanie się.

W okresie od I-VI 2014 w Wielkopolsce powiatowe urzędy pracy zorganizowały łącznie 218 szkoleń, w których udział wzięło 574 bezrobotnych

powyżej 50 roku życia, w tym 90 szkoleń indywidualnych i 128 szkoleń grupowych. Uczestnictwo około 85% osób finansowane było ze środków EFS.

Największą liczbę szkoleń z udziałem osób powyżej 50 roku życia przeprowadzono w powiecie poznańskim - 51 szkoleń, tym 44 szkolenia grupowe, w których udział wzięło 137 osób w wieku 50+ i 7 szkoleń indywidualnych. Powiatami, w których bezrobotni 50+ najrzadziej brali udział w szkoleniach były grodziski, kaliski, turecki – po dwóch uczestników oraz kolski i międzychodzki – po jednym uczestniku. Natomiast w powiecie chodzieskim nie przeprowadzono ani jednego szkolenia z udziałem bezrobotnego powyżej 50 roku życia.

Rysunek 1 Liczba szkoleń z udziałem bezrobotnych 50+ w powiatach województwa wielkopolskiego według stanu na koniec II kwartału 2014 roku

Źródło: opracowanie własne WUP w Poznaniu na podstawie danych z PUP w Wielkopolsce

Tematyka szkoleń, w której bezrobotni 50+ brali najczęściej udział, dotyczyła usług porządkowych (127 osób, z czego uczestnictwo każdej z osób sfinansowane było ze środków EFS). W dalszej kolejności osoby powyżej 50 roku życia uczestniczyły w szkoleniach o tematyce: przedsiębiorczość i własny biznes (74 osoby, z czego 62 ze środków EFS), kursy handlowe (39 osób, z czego 35 ze środków EFS) i kurs kierowców wózków jezdniowych (34 osoby, z czego 30 ze środków EFS).

Tabela 1 Liczba szkoleń z udziałem bezrobotnych 50+ z wyróżnieniem źródła finansowania w I półroczu 2014 r. w województwie wielkopolskim

Rodzaj szkolenia	Liczba szkoleń z udziałem bezrobotnych powyżej 50 roku życia	
	ogółem	finansowanych ze źródeł EFS
usługi porządkowe	10	10
przedsiębiorczość i własny biznes	40	30
inne (jakie?)	18	7
kursy handlowe	14	10
kurs kierowców wózków jezdniowych	17	14
operatorzy maszyn i pracownicy produkcji	15	13
inne kursy w zakresie przewozu osób lub mienia	12	7
obsługa finansowo-księgową	7	7
podstawowe i ogólne	2	2
inni operatorzy maszyn i urządzeń	8	6
prawo jazdy	15	11
operatorzy maszyn - budownictwo i drogownictwo	12	6
obsługa programów komputerowych	5	4
budownictwo	5	3
pracownik biurowy	4	4
kursy w zakresie poszukiwania pracy	2	2
pracownicy ochrony	8	4
usługi medyczne	3	3
opieka społeczna	5	5
naprawy i instalacje	3	2
transport i magazynowanie	3	3
usługi specjalistyczne	3	3
szkolenia językowe	2	1
kursy gastronomiczne	2	1
kosmetyka i pokrewne	1	1
kursy w zakresie BHP	1	1
sztuka użytkowa	1	0
ogółem	218	160

Źródło: opracowanie własne WUP w Poznaniu na podstawie danych z PUP w Wielkopolsce

Podsumowanie

Osoby powyżej 50 roku życia, pomimo posiadanego doświadczenia zawodowego, znajdują się w trudnej sytuacji na rynku pracy. Świadczą o tym takie wskaźniki jak: rosnące bezrobocie, bardzo niska aktywność zawodowa i niski wskaźnik zatrudnienia. Statystyki te potwierdzają szczególnie niekorzystną sytuację na rynku pracy. Składa się na to wiele czynników, takich jak: mniejsza elastyczność, większe wymagania płacowe, stereotypowe podejście do pracy osób starszych czy uciążliwość z punktu pracodawcy, wynikająca z przepisów dotyczących ochrony zatrudnienia w wieku przedemerytalnym.

Planując działania skierowane do osób 50+ ważna jest świadomość zróżnicowania wewnętrznego tej grupy. Oferowane formy wsparcia i aktywizacji zawodowej powinny uwzględniać indywidualne cechy i szczegółowy profil bezrobotnego. W zupełnie innej sytuacji jest osoba, która dopiero co przekroczyła omawianą granicę wiekową, a osoba mająca ponad 60 lat. Wyróżniać się mogą one innym kapitałem kulturowym, aspiracjami zawodowymi oraz możliwościami zdrowotnymi. Stosunkowo niski wskaźnik efektywności szkoleniowej (38,6%) w porównaniu do pozostałych form aktywizacji, jak i pozostałych grup wiekowych, powinien stanowić bardzo istotną wskazówkę. Świadczyć on może mianowicie o niewłaściwym dopasowaniu formy aktywizacji do bezrobotnego, bądź też niedostosowanej tematyce szkoleń.

Tabela 2. Liczba bezrobotnych ogółem biorących udział w poszczególnych formach aktywizacji oraz procentowych udział bezrobotnych powyżej 50 roku życia w ogóle korzystających z danej formy aktywizacji w I półroczu 2014 r. w województwie wielkopolskim

Powiat	prace interwencyjne		roboty publiczne		rozpoczęcie działalności gospodarczej	
	ogółem	% udział osób powyżej 50 roku życia	ogółem	% udział osób powyżej 50 roku życia	ogółem	% udział osób powyżej 50 roku życia
chodzieski	62	11%	33	48%	60	10%
czarnkowsko.-trzcianecki	22	23%	37	57%	64	16%
gnieźnieński	0	0%	17	71%	117	3%
gostyński	16	44%	0	0%	109	3%
grodziski	2	50%	14	86%	61	2%
jarociński	4	25%	18	56%	93	9%
kaliski	31	13%	37	38%	110	10%
kępiński	10	20%	14	86%	42	14%
kolski	27	19%	0	0%	94	4%
koniński	66	14%	115	37%	159	3%
kościański	18	22%	15	53%	46	2%
krotoszyński	10	30%	90	72%	55	11%
leszczyński	36	64%	19	68%	44	14%
międzychodzki	16	13%	11	73%	18	6%
nowotomyski	5	0%	3	67%	13	8%
obornicki	0	0%	17	29%	26	12%
ostrowski	62	50%	0	0%	110	10%
ostrzeszowski	21	29%	25	80%	45	11%
pilski	8	50%	34	35%	110	15%
pleszewski	0	0%	50	100%	90	1%
poznański	14	29%	15	93%	285	7%
rawicki	35	23%	0	0%	34	9%
ślupecki	35	17%	33	48%	104	12%
szamotulski	0	0%	0	0%	69	17%
średzki	0	0%	49	63%	0	0%
śremski	10	0%	6	17%	48	6%
turecki	26	31%	2	50%	54	9%
wągrowiecki	23	35%	33	42%	121	6%
wolsztyński	3	0%	0	0%	62	3%
wrzesiński	9	0%	40	63%	54	7%
złotowski	71	15%	77	56%	47	11%
WOJEWÓDZTWO	642	25%	804	58%	2 344	8%

Tabela 2. – cd.

Powiat	utworzenie dodatkowego miejsca pracy		szkolenia		staże	
	ogółem	% udział osób powyżej 50 roku życia	ogółem	% udział osób powyżej 50 roku życia	ogółem	% udział osób powyżej 50 roku życia
chodzieski	16	13%	15	0%	366	17%
czarnkowsko-trzcianecki	7	43%	209	27%	499	20%
gnieźnieński	106	7%	177	5%	666	14%
gostyński	58	7%	59	7%	197	13%
grodziski	27	11%	67	4%	246	7%
jarociński	57	11%	62	6%	319	11%
kaliski	63	21%	60	5%	219	5%
kępiński	22	9%	108	3%	251	14%
kolski	40	5%	24	4%	516	13%
koniński	116	3%	231	8%	887	8%
kościański	41	7%	113	3%	169	12%
krotoszyński	98	7%	147	50%	306	4%
leszczyński	9	11%	134	17%	325	8%
międzychodzki	6	17%	42	2%	200	10%
nowotomyski	11	9%	55	27%	212	10%
obornicki	10	10%	53	13%	265	17%
ostrowski	61	11%	35	23%	409	10%
ostrzeszowski	36	14%	88	6%	185	6%
piłski	81	10%	66	17%	429	29%
pleszewski	0	0%	212	42%	236	19%
poznański	2	0%	647	22%	824	9%
rawicki	10	10%	63	11%	246	12%
ślupecki	35	6%	45	18%	279	4%
szamotulski	0	0%	96	18%	339	14%
średzki	11	18%	24	46%	506	17%
śremski	10	0%	78	13%	169	9%
turecki	52	8%	19	16%	353	12%
wągrowiecki	53	4%	103	19%	510	11%
wolsztyński	44	5%	74	4%	105	10%
wrzesiński	42	5%	118	8%	387	19%
złotowski	73	21%	52	6%	369	8%
WOJEWÓDZTWO	1 197	9%	3 276	18%	10 989	12%

Tabela 2. –cd.

Powiat	przygotowania zawodowe		prace społecznie użyteczne		inne formy aktywności	
	ogółem	% udział osób powyżej 50 roku życia	ogółem	% udział osób powyżej 50 roku życia	ogółem	% udział osób powyżej 50 roku życia
chodzieski	0	0%	0	0%	2	0%
czarnkowsko.-trzcianecki	0	0%	106	47%	1	0%
gnieźnieński	0	0%	10	20%	1	0%
gostyński	0	0%	27	19%	5	20%
grodziski	0	0%	0	0%	0	0%
jarociński	0	0%	0	0%	0	0%
kaliski	0	0%	0	0%	4	25%
kępiński	0	0%	20	25%	1	0%
kolski	0	0%	24	29%	0	0%
koniński	11	0%	47	17%	0	0%
kościański	0	0%	52	37%	10	20%
krotoszyński	0	0%	0	0%	3	0%
leszczyński	0	0%	11	45%	4	25%
międzychodzki	0	0%	141	40%	0	0%
nowotomyski	0	0%	26	27%	6	50%
obornicki	6	0%	0	0%	0	0%
ostrowski	0	0%	43	47%	15	53%
ostrzeszowski	0	0%	32	31%	0	0%
pilski	0	0%	162	47%	24	25%
pleszewski	0	0%	0	0%	0	0%
poznański	0	0%	60	50%	1	0%
rawicki	0	0%	108	44%	0	0%
słupecki	0	0%	56	32%	3	0%
szamotulski	0	0%	48	48%	0	0%
średzki	0	0%	54	46%	0	0%
śremski	0	0%	36	47%	3	33%
turecki	0	0%	47	26%	0	0%
wągrowiecki	0	0%	53	36%	2	0%
wolsztyński	0	0%	7	71%	0	0%
wrzesiński	0	0%	84	38%	0	0%
złotowski	0	0%	113	37%	0	0%
WOJEWÓDZTWO	17	0%	1 367	40%	85	27%